

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КАФЕДРА СТАТИСТИКИ

**«СТАТИСТИКА – ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ СТУДЕНТСЬКИХ ПРАЦЬ

ВИПУСК 3

Частина II

**Одеса
2017**

ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ ЗА РІВНЕМ ВИТРАТ

Ринденко О. К.¹, Ольвінська Ю. О.²

¹ – студент, кафедра статистики,

² – канд. екон. наук, доцент, кафедра статистики
Одеський національний економічний університет, м. Одеса

АНОТАЦІЇ

Ринденко О. К., Ольвінська Ю. О. Диференціація населення України за рівнем витрат. *Висвітлено проблему диференціації населення за рівнем грошових витрат. Розглянуто структуру витрат домогосподарств, розраховано ступінь концентрації витрат. Проаналізовано за допомогою статистичних методів розрив між «багатими» та «бідними» верствами населення.*

Ключові слова: витрати, диференціація витрат населення, домогосподарство, рівень середньодушових витрат

Рынденко Е. К., Ольвинская Ю. О. Дифференциация населения Украины по уровню расходов. *Освещена проблема дифференциации населения по уровню денежных расходов. Рассмотрена структура расходов домохозяйств, рассчитана степень концентрации расходов и её динамика. Проанализирован с помощью статистических методов разрыв между «богатыми» и «бедными» слоями населения.*

Ключевые слова: расходы, дифференциация расходов населения, домохозяйство, уровень среднедушевых расходов.

Ryndenko E. K., Olvinskaya J. O. The differentiation of the population of Ukraine by expenditure level. *The problem of differentiation of the population according to the level of monetary expenditures. The structure of household expenditures, calculated the degree of concentration of costs and its dynamics. The gap between "rich" and "poor" segments of the population is analyzed using statistical methods.*

Keywords: expenditure, differentiation of expenditures of the population, household, level of average per capita expenditure.

ПОСИЛАННЯ НА РЕСУРС

Ринденко, О. К. Диференціація населення України за рівнем витрат [Текст] / О. К. Ринденко, Ю. О. Ольвінська // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 3. Частина II – Одеса, ОНЕУ. – 2017. – С. 102 – 106.

З переходом до ринкових методів ведення вітчизняної економіки українські домогосподарства, враховуючи існування приватної власності та свободу вибору для кожного індивіда, отримали право самостійно роз-

поряджатися належними ресурсами, а від так набули статусу повноправного учасника економічних відносин, що було одним з принципових аспектів нових умов господарювання. Ринкові умови господарювання мали вплив і на склад та структуру доходів та витрат українських домогосподарств, адже дали змогу залучення додаткових джерел отримання доходів, зокрема можливості ведення підприємницької діяльності та отримання додаткових доходів від власності, й відповідного розширення напрямів здійснення витрат.

Свій внесок у розробку проблеми диференціації витрат населення в Україні здійснили вітчизняні науковці, серед яких варто відзначити В.С. Заяць, Г.С. Кваснікова, А.В. Саввова, А.Н. Гвелесіані, М.І. Долішнього, А. Колота, В. Мандибура, А. Ревенка, Ю. Саєнка та ін. Вище окреслені проблеми досліджувалися та знайшли своє висвітлення у працях зарубіжних вчених, зокрема, Н. Абакумової, С. Анікієва, Н. Каквані, В. Майєра, Б. Мілановича, Н. Ферейри та ін.

Домогосподарства виступають як основні витрачальники доходів. Частина доходів домогосподарств надходить державі у вигляді індивідуальних податків (податків із доходів громадян), а залишок розподіляється на особисте споживання та особисте нагромадження. Слід зазначити, що заощадження домогосподарств у країнах із розвинутою ринковою економікою – важливий ресурс для здійснення кредитних та інвестиційних операцій у банківській діяльності, розвитку фінансового ринку. Нині у вітчизняних комерційних банках кошти населення є другорядним джерелом грошових ресурсів після коштів юридичних осіб. Дана ситуація пояснюється диференціацією населення за рівнем витрат, співвідношенням між доходами та їх витратами, що й визначає мету статті.

Важливо підкреслити, що в Україні в основу дослідження диференціації населення за рівнем матеріальної забезпеченості покладені показники витрат домогосподарств і, перш за все, грошових витрат, як більш надійні порівняно з даними щодо доходів, які респонденти схильні занижувати.

Грошові витрати домогосподарств включають: витрати на купівлю продуктів харчування, алкогольних та тютюнових виробів, непродовольчих товарів, на оплату послуг, витрати, пов'язані з веденням особистого підсобного господарства, грошову допомогу родичам та іншим особам, витрати на купівлю нерухомості, на будівництво, на придбання акцій, сертифікатів, валюти, приріст вкладів до банківських установ. [1, с. 45]

Згідно рис. 1 видно, що більша частина витрат домогосподарств (54,8%) припадає на продукти харчування. Відповідно до цього може бути вірною гіпотеза про рівномірність розподілу рівня витрат між різними верствами населення України.

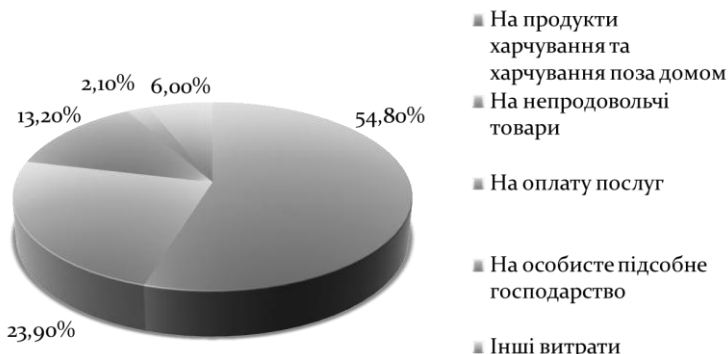

Рис. 1. Структура грошових витрат домогосподарств України

У таблиці 1 розглянуто структуру та динаміку грошових витрат домогосподарств. А за допомогою коефіцієнтів Гатєва та структурних зрушень у часі перевірено, які зміни стались в структурі за 2015 та 2016 рр.

Таблиця 1

Динаміка грошових витрат домогосподарств (грн.)

Види витрат	2015	d_{15}	2016	d_{16}	$(d_{16} - d_{15})^2$
Продукти харчування та безалкогольні напої	2432,01	0,513	2741,94	0,505	0,00006
Алкогільні напої	72,68	0,015	63,38	0,011	0,00002
Тютюнові вироби	99,57	0,021	106,93	0,019	0,00004
Одяг і взуття	278,04	0,059	348,52	0,064	0,00003
Житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива	568,87	0,120	553,17	0,102	0,00032
Предмети домашнього вжитку, побутова техніка та поточне утримання житла	95,18	0,020	100,19	0,017	0,00009
Охорона здоров'я	179,79	0,038	257,20	0,047	0,00008
Транспорт	187,20	0,039	223,92	0,041	0,00004
Зв'язок	131,69	0,028	137,58	0,025	0,00009
Відпочинок і культура	93,25	0,020	91,62	0,017	0,00009
Освіта	70,37	0,015	60,72	0,009	0,00004
Ресторани та готелі	123,60	0,026	184,99	0,034	0,00006
Різні товари та послуги	148,45	0,031	150,71	0,028	0,00009
Неспоживчі грошові витрати	262,20	0,055	441,70	0,081	0,00068
Всього грошових витрат	4742,90	1,000	5462,57	1,000	0,00167

За наведеними розрахунками у таблиці 1 перевірено, що за аналізований період змін у структурі витрат домогосподарств України не відбулось, вони змінилась лише на 0,01 п.п.

Узагальнюючим показником, який характеризує типові грошові витрати домогосподарств є середній по країні рівень середньодушових грошових витрат, що визначається за формулою середньої арифметичної зваженої. Також у міжнародній статистичній практиці для аналізу диференціації використовують поділ сукупності на рівні частини (на 2, 4, 5, 10). У таблиці 2 наведені розраховані значення децилів, що поділяють сукупність на 10 рівних частин. Доцільно розрахувати перший та дев'ятий децилі, а також коефіцієнт децильної диференціації, що розраховується відношенням першого дециля до дев'ятого. Даний показник досить наочно характеризує варіацію витрат між «багатими» та «бідними». Разом з тим він не позбавлений певних недоліків. Коефіцієнт децильної диференціації розраховується лише на основі даних за крайніми групами населення. Більш коректними є показники диференціації, що побудовані на основі всього розподілу населення за витратами. Саме такій вимозі відповідає методологія Парето-Лоренца-Джині. Коефіцієнт Джині приймає значення від 0 до 1; чим ближче до 1, тим більшою є ступінь нерівномірності розподілу доходів серед груп населення. [4]

Таблиця 2

Характеристики центру розподілу та диференціації грошових витрат домогосподарств України 2015-2016 рр.

Показник	2015 рік	2016 рік
Середній рівень грошових витрат у місяць, грн.	4765	5576
Перший дециль, грн.	3210,2	3570,7
Дев'ятий дециль, грн.	7652,9	8717,9
Коефіцієнт децильної диференціації	2,384	2,442
Децильний коефіцієнт фондів	5,1	5,1
Коефіцієнт Джині	0,249	0,250

У 2015 році середній рівень грошових витрат у місяць складав 4765 грн., а у 2016 році він збільшився і складав 5576 грн. При цьому витрати розподілені більш-менш рівномірно, так як коефіцієнт Джині дорівнює 0,25.

У 2015 році мінімальні грошові витрати 10% домогосподарств з найбільшими доходами перевищували максимальні доходи домогосподарств з найменшими доходами у 2,284 рази, у 2016 році даний показник підвищився і вже дорівнював 2,442. При цьому бачимо, що витрати найбільш забезпечених верств населення перевищують рівень витрат най-

менш забезпечених в 5 разів і даний показник не зменшується, що характеризує великий розрив між «багатими» та «бідними» верствами населення.

Висновки. Таким чином витрати населення України розподілені рівномірно, відсутня велика концентрація за рівнем витрат. При цьому існує достатньо великий розрив між найменш забезпеченими домогосподарствами та найбільш забезпеченими і він має динаміку до збільшення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Степанова, А. А. Заощадження домогосподарств як важливий інвестиційний ресурс країни / А. А. Степанова, Є. Удод // Вісник КНУ. Серія економіка № 136/2012
2. Статистика: Підручник / С.С.Герасименко, А.В.Головач, А.М.Єрина та ін. – К.: КНЕУ, 2000.
3. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Економічна енциклопедія. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://studentbooks.com.ua>
5. Підгорний А. З. Соціально-демографічна статистика: підручник / А. З. Підгорний, О. В. Самоєнкова, Ю. О. Ольвінська, К. В. Вітковська / за ред. А. З. Підгорного. – Одеса : ФОРМ Гуляєва В.М., 2017. – 450 с.
6. Підгорний А. З. Статистичні методи в управлінні розвитком регіону : монографія // А. З. Підгорний, О. В. Самоєнкова, О. Г. Милашко та ін. – Одеса : ФОРМ Гуляєва В. М., 2016. – 218 с.
7. Милашко О.Г. Оцінка диференціації витрат населення – одного з індикаторів життєвого рівня / О.Г.Милашко // Вісник соц.-ек. досліджень: збірник наукових праць. Вип.19 / гол. ред. М.І.Зверяков, ОДЕУ. – Одеса, 2005. – С.182-187.